

Toezicht op de kaart

De Inspectieraad kijkt terug op 2023

Inhoud

Inleiding

Verenigd in de Inspectieraad (IR) staan de rijksinspecties samen voor goed toezicht. Voor 2023 blikken we terug hoe toezicht op de kaart staat. Om te weten wat goed toezicht is, moet je goed om je heen blijven kijken. Goed toezicht is namelijk geen sta-

tisch begrip. Het is belangrijk dat het past binnen de behoeften, de organisatie en ontwikkeling van de rijksoverheid en dat het aan de andere kant past bij de noden uit de samenleving. Dat dit niet altijd op elkaar aansluit, merken inspecties dagelijks. We zagen dit het afgelopen jaar zelfs uitvergroot in de Parlementaire Enquête Aardgaswinning Groningen. Voor de Inspectieraad is duidelijk dat goed toezicht bijdraagt aan het borgen van publieke belangen. Hiervoor is onder meer nodig dat we luisteren naar de samenleving om zo te horen wat er goed en wat er minder goed gaat. Toezicht is er om deze signalen weer door te geven

naar beleid. Een signaal dat al langer sudderde, maar extra sterk naar voren kwam bij de uitslag van de Tweede Kamerverkiezingen, is een mate van ongenoegen in de samenleving in relatie tot het functioneren van de overheid. Een overheid waarvan de inspecties ook deel uitmaken. Dit heeft de Inspectieraad ook doen nadenken over de eigen rol en taak, en de ontwikkelingen die nodig zijn voor beter toezicht. Voor de Inspectieraad is goed toezicht reflectief en effectief, het beschermt maatschappelijke belangen en draagt bij aan een steeds betere overheid. Een onafhankelijke positionering

Meer over

*Rapport van de
Parlementaire
Enquête Aard-
gaswinning
Groningen*

van toezicht binnen de rijksoverheid is hierbij een belangrijke voorwaarde. Dit heeft de Inspectieraad dan ook in verschillende externe uitingen naar buiten gebracht. Het rapport van de Parlementaire Enquête Aardgaswinning Groningen was hierbij een flinke steun in de rug. Met dit in gedachten, kijken we dan ook uit naar het wetvoorstel voor een Wet op de rijksinspecties dat een wettelijke basis voor de onafhankelijkheid moet vormen. De Inspectieraad heeft hier in 2023 constructief aan meege-dacht.

Daarnaast heeft de Inspectie-raad het afgelopen jaar hard doorgewerkt aan de kwaliteit van toezicht, de professionaliteit van toezichthouders en innovatie in het toezicht. De belangstelling in inspectie-land voor de leergangen die de Academie van Toezicht verzorgt, onderdeel van het Bureau Inspectieraad, is opnieuw flink gestegen. Het aantal deelnemers aan het Leertraject Startende Inspecteur was weer hoog, 176 in totaal. De belangstelling voor het jaarlijkse Toezichtfestival, georganiseerd door de Inspectieraad, steeg van ruim 400 naar 500. En in de herfst van 2023 liepen 82 professionals uit het toezicht stage bij elkaar, waarbij uitvoerig kennis werd uit-gewisseld. Via de Nationale Wetenschapsagenda van NWO komen steeds meer resultaten van wetenschappelijk onderzoek over het thema ‘vernieuwing van toezicht’ beschikbaar. De onderzoeken die in eerdere jaren zijn gestart, gaan nu de fase in van benutting van de opgedane inzichten. Daartoe is een nieuw project gestart, dat zich specifiek daarop gaat richten.

De Inspectieraad kijkt terug op een jaar waarin de inspecties gezamenlijk hebben gewerkt aan de ontwikkeling van toezicht die recht doet aan de behoeftes die er vanuit allerlei kanten rond toe-

zicht spelen. Het toezicht staat weer wat beter op de kaart. Een jaar waarin we ook kansen hebben benut om ons hierover uit te spreken en om meer impact te maken op de aanpak van maatschappelijke problemen. Door inspectie-overstijgende vraagstukken gezamenlijk vanuit een helikopterblik te analyseren kan de Inspectieraad ook komende jaren nog krachtiger bijdragen aan de borging van de publieke belangen.

2023 in getallen

 14 deelnemers
aan Programma Top
Toezichthouders (PTT)

 176 deelnemers van
10 organisaties aan
11 Leertrajecten Startende Inspecteur (LSI)

 82 deelnemers van
22 organisaties aan
InspectieWissel

 15 deelnemers
aan pilot Leertraject
Strategisch Toezicht (LST)

 4 modules voor
rijkstrainees

 14 Inspectieraad leden
die
8.800 medewerkers
vertegenwoordigen

 8+
rapportcijfer
voor het
Toezichtfestival

 2.614
leden Netwerk
Publiek Toezicht

 16
medewerkers
Bureau
Inspectieraad

 30
netwerken

 24
niewsberichten

 25.234
bezoekers
rijksinspecties.nl

 4 nieuwsbrieven
aan
1.660 geadresseerden

 1.661
volgers op LinkedIn

 >500 bezoekers
Toezichtfestival,
39 workshops

 4 NWO-projecten
wetenschapsagenda toezicht

Secretariaat

Het secretariaat kijkt terug op een vol jaar met veel bijeenkomsten van netwerken van de Inspectieraad. In doe-coalities, werkgroepen, klankbord-groepen enzovoort komen deze netwerken live of online bij elkaar. Het secretariaat geeft hier ondersteuning

aan. Ook dit jaar waren er bijeenkomsten waar de netwerken elkaar onderling konden ontmoeten. Zo was er het Toezichtfestival op 20 juni, waar overigens niet alleen de collega's van de inspecties elkaar konden treffen, maar wat open stond voor alle toezicht-houders. Ruim 500 enthousiaste collega's uit de toezichtwereld

namen hieraan deel en maakten het tot een daverend succes. Het thema 'Over grenzen' leverde boeiende gesprekken op en volop stof om kennis en ervaring met elkaar te delen. Dagvoorzitter Mark Bressers nam de deelnemers in de plenaire aftrap

mee in het thema en interviewde enkele leden van de Inspectieraad om ook van hen te horen hoe zij tegen grenzen aanlopen en hiermee omgaan. Op het Inspiratieplein was een bont gezelschap van standhouders. En er waren maar liefst 39 workshops voor en door toezichthouders.

Op de Nazomerbijeenkomst van 19 september werden traditioneel de netwerken bedankt voor de goede samenwerking; dit jaar met meerdere netwerkbijeenkomsten in de middag, een collectief deel

over het NWA-programma Vernieuwing van Toezicht en afsluitend een gezellige borrel en barbecue.

Ook het netwerk van inspecteurs-generaal was flink actief. Zij kwamen dit jaar elf maal bijeen, waarvan éénmaal in een 24-uursessie. In die overleggen, onder leiding van voorzitter Alida Oppers,

reflecteren de inspecteurs-generaal op actuele ontwikkelingen en de betekenis daarvan voor de inspecties, ze ontvangen gasten (bijvoorbeeld de directeur-generaal digitalisering en overheidsorganisatie DGDOO en promovenda Tessa Coffeng), er worden afspraken over samenwerking gemaakt en de activiteiten van het bureau worden besproken. Tijdens de 24-uursessie was het thema ‘transities en hun betekenis voor toe-

zicht’. Daarvoor gingen de leden op bezoek in Rotterdam, naar het Havenbedrijf, het Verhalenhuis Belvédère en de Voedseltuin. Het secretariaat bereidt de vergaderingen voor samen met het Dagelijks Bestuur.

Verder spraken de leden met vele Haagse relaties zoals zoals het overleg van secretarissen-generaal (SGO), markttoezichthouders, de Algemene Rekenkamer, de Onderzoeksraad voor de Veiligheid, de Raad voor het Openbaar Bestuur en de verzamelde Ondernemingsraden van de rijksinspecties.

Toezichtbeleid

Meer over

Inspectieraad in
de Volkskrant.

De Inspectieraad wil met de inzet van goed toezicht bijdragen aan het borgen van publieke belangen en aan het lerend vermogen van de rijksoverheid. Naast het effectief handhaven van wet- en regelgeving is het daarom belangrijk om signalen uit de samenleving op te halen

en dit binnen de departementen te agenderen, zodat beleid en wet- en regelgeving hier weer op aangepast kunnen worden. De ambitie van de Inspectieraad is om deze reflectieve functie van toezicht niet alleen individueel, maar ook gezamenlijk vorm te geven. Maatschappelijke problemen zijn namelijk vaak departement-overstijgend. Een eerste publicatie van deze gezamenlijke reflectie verscheen in juni middels een opiniestuk van de Inspectieraad in De Volkskrant. Daarin onderstreepte de raad het belang van macht en tegenmacht in de politiek-ambtelijke verhoudingen en de rol die toezichthouders daarin kunnen spelen. Juist om de (brede) reflectieve functie van toezicht goed uit te kunnen voeren is een sterke positie van toezicht en van de toezichthouders nodig. Het afgelopen jaar heeft de Inspectieraad dan ook actief bijgedragen aan relevante beleidsontwikkelingen en specifieke wet- en regelgeving voor rijksinspecties die deze positie moeten versterken.

Zo hebben we veel tijd en energie gestoken in het wetgevings-traject voor de Wet op de rijksinspecties, met name in de interdepartementale voorbereiding en het voor het voetlicht brengen en houden van het belang van deze wet. Daarbij werden we gesteund door de aanbevelingen over goed toezicht van de Parlementaire Enquêtecommissie Aardgaswinning Groningen en door de Initiatiefnota "Voorstellen ter versterking van de onafhan-

Meer over

de wet op de
rijksinspecties.

Brief

aan de minister van BZK en de Tweede Kamer.

Interview

voorzitter Alida Oppers en inspecteur-generaal Theodor Kockelkoren in het NRC.

kelijkheid van rijksinspecties” van Tweede Kamerlid Omtzigt. In aanloop naar het notaoverleg in de Tweede Kamer (juni 2023) over de Wet op de rijksinspecties heeft de Inspectieraad het belang van die wet en een aantal inhoudelijke aandachtspunten publiekelijk onder de aandacht gebracht. Dat gebeurde door middel van een brief aan de minister van BZK en de Tweede Kamer en door een dubbelinterview in de NRC met onze voorzitter Alida Oppers en inspecteur-generaal Theodor Kockelkoren. Deze inhoudelijke standpunten hebben leden van de IR ook besproken in de contacten met de bestuurlijke en ambtelijke stakeholders, zoals de minister van BZK, de Tweede Kamer, de Hoge Colleges van Staat en het overleg van de secretarissen-generaal (SGO). Het belang van een Wet op de rijksinspecties wordt inmiddels breed onderschreven. Desondanks heeft het wetstraject in 2023 serieuze vertraging opgelopen, mede door de val van het kabinet. Om in de aanloop naar de Tweede Kamerverkiezingen van november 2023 goed in beeld te krijgen welke rol de politieke partijen voor toezicht zien, hebben we hierop de verkiezingsprogramma’s geanalyseerd. De uitkomsten zijn verschenen in het blad Toezine.

Om niet alleen te focussen op toezicht, maar ook de wisselwerking tussen beleid, uitvoering en toezicht te stimuleren hebben we het afgelopen jaar ook nadrukkelijk de toenadering gezocht tot verschillende rijksbrede ontwikkeltrajecten, zoals het Beleidskompas, Ontwikkelagenda Rijksdienst en Werk aan Uitvoering. Dit zullen we in 2024 voortzetten.

Academie voor Toezicht

Meer over
de Academie
voor Toezicht.

Meer over
het Leertraject
Strategisch
Toezicht.

Meer over
Meer over het
Leertraject
Startende
Inspecteur.

De Academie voor Toezicht (AvT) is een belangrijk instrument van de Inspectieraad bij de vernieuwing en verbetering van toezicht. Ook in 2023 was de AvT weer dé denk- en doe plek voor toezicht op rijksniveau. Zo hebben we elf leertrajecten voor startende inspecteurs (LSI) uitgevoerd en zowel het LSI

als het Leertraject Strategisch Toezicht (LST) geactualiseerd en de pilot-versie ervan uitgevoerd. Ook hebben we opnieuw een programma voor top-toezichthouders (PTT) georganiseerd. Verder hebben we trainingen/cursussen over toezicht verzorgd voor specifieke doelgroepen, zoals Rijkstrainees.

Voor LSI hielpen in 2023 ontwikkel- en klankbordgroepen met deelnemers uit de verschillende inspecties met de actualisering van het leertraject en de reflectie op de praktische relevantie. De lesmaterialen die we hebben ontwikkeld en getest, worden in 2024 in gebruik genomen. Een flinke stap vooruit maakten we door een groot aantal nieuwe docenten en intervisoren te mogen verwelkomen. Zij zijn belangrijk voor de AvT, omdat ze kennis, ervaring en enthousiasme meebrengen: zonder docenten geen leertrajecten.

Met een externe partij hebben we het uitwisselings-/stageprogramma InspectieWissel ontwikkeld en uitgevoerd. Bij dit project liepen 82 deelnemers van alle rijksinspecties en tien overige toezichtorganisaties een dag stage bij een andere toezichthouder naar

Meer over
Netwerk
Publiek
Toezicht

keuze. De uitwisseling (zowel het bezoeken als het ontvangen van een collega) was een succes, de deelnemers vonden het verrijkend en leerzaam. Het project kreeg subsidie van het A+O fonds Rijk.

In 2023 is de online ondersteuning van leertrajecten verhuisd naar het Netwerk Publiek Toezicht. Dat heeft de toegang tot het kennisknooppunt en

de onderlinge kennisuitwisseling vereenvoudigd. We legden contact met partners, zoals het Markttoezichthoudersberaad, de Rijksacademie voor Financiën (RAFEB), de academie van de Algemene Bestuursdienst ABD, de Nederlandse School voor Openbaar Bestuur NSOB, en universiteiten en hogescholen, om te verkennen of en hoe we kunnen samenwerken aan opleidingen en om strategische allianties te kunnen sluiten. Dit ook alvast met het oog op de behoefte aan kennisuitwisseling die vanuit het NWA-programma Vernieuwing van Toezicht zal ontstaan.

De conclusie is dat we in 2023 hebben kunnen inzetten op een flinke stap in de doorontwikkeling van de AvT. De input van de Werkgroep AvT (IR-leden Marina Eckenhausen en Annemiek van Bolhuis) was hierbij een grote steun in de rug. Met de AvT kunnen we kennis en nieuwe inzichten delen en medewerkers van de lidorganisaties met elkaar laten reflecteren op goed toezicht. De doorontwikkeling van de AvT blijft ook in 2024 onderwerp van gesprek.

Kennis en Wetenschap

Meer over

het NWA-
programma
Vernieuwing
van Toezicht.

Kennis is onmisbaar voor goed toezicht. Daarom bevordert Bureau Inspectieraad kennisdeling en -ontwikkeling bij de rijksinspecties met diverse activiteiten en door kennisontwikkeling op wetenschappelijk niveau te stimuleren, bijvoorbeeld via het onderzoeksprogramma Vernieuwing van Toezicht in het kader van de Nationale Wetenschapsagenda (NWA).

Bureau Inspectieraad brengt regelmatig in een netwerk de hoofden samen die bij de inspecties gaan over de kennisfunctie. Ook heeft het bureau twee goed bezochte kennisbijeenkomsten georganiseerd. In juni sprak prof. dr. Sandra van Thiel over de verhoudingen tussen beleid, uitvoering en toezicht. In november legde prof. dr. Kees van den Bos uit hoe maatschappelijk vertrouwen werkt.

Begin 2023 kwam het Kluwer handboek Toezicht uit, de basisliteratuur voor het Leertraject voor Startende Inspecteurs (LSI). Bureau Inspectieraad heeft inhoudelijk bijgedragen aan de inhoud en heeft gezorgd voor de totstandkoming van het boek. Ook heeft het bureau afgelopen jaar bijgedragen aan de redactie van Toezine en het Tijdschrift voor Toezicht. Zo proberen we op verschillende

manieren bij te dragen aan kennisontwikkeling. Tot slot onderhouden we contacten met diverse netwerken zoals het rijksbrede strategieeraad en het netwerk rond gedragskennis BINNL.

De drie onderzoeksprojecten van het NWA-programma Vernieuwing van Toezicht komen in 2023 op stoom en hebben hun eerste tussenresultaten gedeeld tijdens de Nazomerbijeenkomst van de Inspectieraad. In de drie projecten werken onderzoekers en toezichthouders in consortia samen om het toezicht te vernieuwen en te verbeteren. De projecten richten zich op de vraag hoe je gezaghebbend bent en blijft als toezichthouder, hoe je toezicht houdt op en met de netwerksamenleving en hoe je toezicht houdt op de kwaliteit van persoonlijke dienstverlening aan kwetsbare groepen. In 2023 is een gezamenlijk door de drie consortia opgesteld kennissynthese- en benuttingsproject goedgekeurd. Dit richt zich specifiek op de verbinding tussen de opbrengsten van de drie projecten (synthese) en het laten landen van de ontwikkelde kennis in de toezichtspraktijk. Onderdelen daarvan zijn het creëren van een community of practice en de ontwikkeling van leergangen waarbinnen de onderzoeksresultaten moeten gaan landen. Daarvoor zijn in 2023 de eerste stappen gezet.

Programma Innovatie Toezicht PIT

Meer over

Programma
Innovatie
Toezicht.

In het afgelopen jaar hebben we de resultaten van het programma geëvalueerd, zowel intern als door gesprekken met collega's uit de inspecties en andere organisaties. Kernvraag was of de drie programmalijnen van PIT (maatschappelijke dialoog; nieuwe technologieën en nieuwe samenwerkingen (digitalisering); professionalisering) nog voldoende bijdragen aan de innovatie van toezicht. De evaluatie leverde een beeld op van de gewenste richting en nadere concretisering van de programmalijnen: een gericht (inhoudelijk) aanbod en meer in verbinding met de inspecties. Een belangrijke innovatie in toezicht is de verandering naar meer responsiviteit: aansluiten op ontwikkelingen in de maatschappij is een rode draad in de onderwerpen.

Daarnaast hebben we voor de programmalijn Maatschappelijke dialoog ingezet op het stimuleren en inspireren van inspecties op het thema (ongekend) burgerperspectief, door te bouwen aan een netwerk rondom het onderwerp burgerbetrokkenheid, met daarbij aandacht voor de spanning tussen risicoanalyse en toezichtprogrammering en de verwachtingen uit de samenleving. Eind 2023 hebben we daarover een eerste bijeenkomst georganiseerd. Voor de lijn professionalisering hebben we met diverse medewerkers van inspecties gesprekken gevoerd over onafhankelijkheid/

tegenspraak en het dilemma tussen programmatisch werken en flexibiliteit als thema's voor deze lijn.

In de programmalijs digitalisering is gewerkt aan de ontwikkeling van bestaande en nieuwe netwerken. De komst van nieuwe regelgeving (onder andere voor cybersecurity en AI) was daarbij leidend. Via de werkgroep Toezicht met AI is hard gewerkt aan voorbereidingen op de AI-Verordening. Rijksinspectie Digitale Infrastructuur RDI en de Autoriteit Persoonsgegevens AP hebben eind 2023 een voorlopig advies gestuurd aan de bewindslieden van EZK en BZK over de toezichtstructuur onder die verordening. Ook is

een nieuwe werkgroep Toezicht met AI van start gegaan, over het gebruik van AI door de toezichthouders zelf. In het najaar hebben we een goed bezocht minisymposium georganiseerd over Data in Toezicht: de juridische en ethische kanten van datagebruik. Door zulke initiatieven en door de werkgroepen ontwikkelt zich de werkgemeenschap van dataspecialisten, een gemeenschap die actief is op het Netwerk Publiek Toezicht en die elkaar steeds meer ook offline weet te vinden.

Meer over
de Innovatie-
prijs.

Samen met beroepsvereniging VIDE en het Centrum voor Criminaliteitspreventie en Veiligheid CCV hebben we in 2023 de voorbereidingen getroffen voor de tweejaarlijkse Innovatieprijs Handhaving en Toezicht, die in 2024 wordt uitgereikt.

Communicatie

Vanuit haar doelstellingen heeft de Inspectieraad in 2023 eraan gewerkt dat mensen die werkzaam zijn in het toezicht elkaar kunnen ontmoeten en ervaringen kunnen uitwisselen. Het vak communicatie speelt hierbij een belangrijke, faciliterende rol, zowel op de voor- als op de achtergrond. Relevante ontwikkelingen op de interne werkerreinen toezichtbeleid, Academie voor Toezicht, kennis en wetenschap en het programma PIT worden actief naar onze stakeholders gecommuniceerd. Er is een plan opgesteld dat vorm geeft aan de communicatiestrategie van de komende jaren. De drie lijnen daarin waren ook al in 2023 te zien: externe communicatie, gemeenschapsvorming en professionalisering van de communicatiefunctie.

Meer over
de Inspectieraad
op LinkedIn.

Meer over
het inspectie-
landschap.

Via externe communicatie maken we de ambities, processen en resultaten van de Inspectieraad zichtbaar voor de buitenwereld. Via eigen kanalen, zoals de website (met daarin het veelgebruikte Landschap, een feitenoverzicht van de 14 lidorganisaties van de Inspectieraad), nieuwsbrief en social media. LinkedIn nam een hoge vlucht, in tegenstelling tot Twitter / X. En we zetten externe kanalen in zoals dagbladen en ToeZine. In 2023 genereerden met name het opiniestuk in De Volkskrant en een dubbelinterview in de NRC veel aandacht voor de Inspectieraad en het instituut toezicht.

We werken actief aan de totstandkoming van een gemeenschap van professionals binnen de wereld van toezicht. Die gemeenschap kwam in juni

Meer over
het Toezicht-
festival.

in groot aantal samen tijdens het Toezichtfestival. Via het digitale Netwerk Publiek Toezicht maken we kennisdeling en ontmoeting mogelijk. De interactie op dit netwerk bleef dit jaar wat achter. Het verbeteren hiervan wordt weer een uitdaging voor het nieuwe jaar. Nieuw was een bescheiden begin met terugkoppeling uit de vergaderingen van de raad van inspecteurs-generaal zelf.

Verder werkt Bureau Inspectieraad actief aan de professionalisering van de communicatiefunctie. We brengen de 14 hoofden communicatie als een netwerk bij elkaar; zij hebben onder meer gewerkt aan een gemeenschappelijke visie op de communicatiefunctie in het toezicht. In oktober organiseerde het bureau, samen met enkele medewerkers van verschillende inspecties, de Communicatie Meet Up de jaarlijkse ontmoetingsplek van communicatieprofessionals bij de rijksinspecties, deze keer met 70 bezoekers.

Dit is een uitgave van Bureau Inspectieraad. Meer informatie over deze en andere uitgaven is te verkrijgen bij:

Bureau Inspectieraad
Rijnstraat 8
2515 XP Den Haag
www.rijksinspecties.nl
info@inspectieraad.nl
070 - 70 00 567

© Bureau Inspectieraad, Den Haag, 2024

Grafisch ontwerp:
Ontwerpstudio 2 MAAL EE
Elise Eekhout
www.2maalee.nl

Niets uit deze uitgave mag worden verveelvoudigd en/of openbaar worden gemaakt door middel van druk, fotokopie, microfilm of op welke wijze dan ook, zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van de uitgever.
